

Tételes válaszok a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Oktatási Államtitkársága által készített, „Valótlanságok és tények az új köznevelési törvénnyel kapcsolatban” című tájékoztató írásban szereplő állításokra

Készült a Hálózat a Tanszabadságért tagjainak észrevételei alapján

A NEFMI Oktatási Államtitkársága készített egy leírást, amely az általa az Országgyűlésnek benyújtott köznevelési törvénytervezetet ért bírálatokra válaszol. A „kritika kritikája” számos helyen valótlán tényeket állít, felszínes, alapvető szakmai pontatlanságok, önellentmondások jellemzik, és több pontján nem érdemi vitapontokat, hanem inszINUÁLÓ, személyeskedő megjegyzéseket tartalmaz.

A Hálózat a Tanszabadságért alapító tagjai az államtitkárság által írottakat nem hagyhatják szó nélkül. A „kritika kritikájának kritikájában” kitérünk az államtitkárság írásában szereplő pontokra, elemezzük az azokban foglaltakat, bemutatjuk, mely részein található az említett valótlanságok, felszínes megközelítések, szakmai tévedések, ellentmondások, és személyeskedések. Az írományt nem tartjuk méltónak Magyarország kormányához, kérjük a készítőit, hogy kérjenek bocsánatot a pedagógus társadalomtól annak színvonaláért, illetve az érintettektől az inszINUÁCIÓKÉRT.

Minden nap megjelentetünk egy további pontot az elemzésünkkel, sorban, az államtitkárság írása szerint. Nézzük az első pontot!

I.

Az államtitkárság állítása:

„Nem igaz, hogy az oktatási intézmények fenntartói jogának átvételével a kormány célja a központosítás.

Az igazság:

Az intézkedés célja az állami felelősség és a hozzá tartozó jogkörök megbillent egyensúlyának helyreállítása. Korábban a szocialisták és a liberálisok az esélyegyenlőség jelszavát hirdetve egy anyagi alapon diszkrimináló rendszert működtettek. Míg a gazdag önkormányzatok területén lévő intézményekben többlétszolgáltatásokhoz jutottak a gyerekek, a szegényebb településeken az előírt minimumot sem kapták meg minden esetben. A kiegyenlítő szerepet most már csak az állam tudja betölteni.

[Lásd a törvényjavaslat 2. § \(1\)-\(3\), illetve 3. § \(9\) bekezdését!](#)”

A válaszuk:

Hogy mi a kormány célja, arról úgy lehet tudomást szerezni, hogy e célról nyilatkozik. A kormány valóban nem nyilatkozott úgy, hogy a célja a központosítás lenne. Elképzelhető, hogy születtek olyan vélemények, amelyeket e pontban az államtitkárság cáfolni akar, de a komolyan vehető szakmai kritika sosem a kormány céljairól, szándékairól és elképzeléseiről szól (ezek, ha nem explicitek, nem is érdekelhetnek egy szakértőt). A komolyan vehető kritika arról szól, hogy várhatóan, egy józan előrejelzés alapján mi következik majd be. Márpedig

- az iskolák fenntartói jogainak egyszeri (a törvénytervezetben szereplő) állami átvétele igenis központosítás,

- az, hogy a 2000 fő alatti településeknek a későbbiekben sem lesz lehetőségük még köznevelési megállapodás keretében sem átvenni a fenntartói jogokat, igenis központosítás,
- az is központosítás, hogy egyelőre teljesen meghatározhatatlan, esetleg nagyon nehezen teljesíthető feltételek megléte esetén kaphatja meg a helyi önkormányzat a fenntartói jogokat,
- központosítás a kötelező tananyag egy részének NAT-ban való rögzítése,
- központosítás, hogy a tervezetből egyelőre az olvasható ki (törvényszövegben nem elfogadható többértelmű megfogalmazásban), hogy minden iskolatípusra csak egy „választható” kerettanterv lesz, hacsak egy iskola alternatív intézményként nem készít saját kerettantervet, azt nem akkreditáltatja, amely akkreditációnak a szabályai egyelőre ismeretlenek, vagy ha nem egyházi iskola,
- központosítás, hogy az egész szabályozás eredményeként a helyi tantervnek csak a 10%-a lesz az iskolában meghatározható
- az is központosítás, hogy a pedagógiai szolgáltatásokat a kormány csakis bürokratikus rendben működő, állami szervezetekkel kívánja teljes egészében biztosítani, vagyis megszűnésre kárkoztatja az e területen kibontakozó piacot,
- és központosítás a tankönyvterjesztés egészének állami kézbe vétele is.

Az a megoldás, hogy az óvoda önkormányzati fenntartású lesz, az iskola viszont állami, további veszélyeket jelent. Az önkormányzatnak anyagi érdeke fűződik majd ahhoz, hogy a gyerekek a lehetséges legkorábbi időpontban átkerüljenek az iskolába, s a lehető legszűkebb legyen azon gyerekek köre, akik betöltötték ugyan hatodik életévüket, de iskolaérettség hiányában indokolt lenne, hogy még egy évig óvodában legyenek, és ezt a megoldást a szülők is jónak tartják. Nem állítjuk, hogy minden önkormányzat mindig ezen érdekének és csak annak megfelelően fog cselekedni, de a nehéz anyagi helyzet sok helyhatóságot kényszeríthet erre.

Nem világos, mi biztosítja, hogy a rendelkezésre álló források állami elosztása valóban igazságos lesz, illetve figyelembe fogja venni a különböző területek, intézmények eltérő költségigényeit. Tudni fogja-e a központi fenntartó, hogy a helyi vállalkozók miben s mennyit segítenek? Költségracionális lesz-e a helyismeret nélküli állami fenntartás? Helyismereten itt nem csupán az iskola, hanem a gazdasági környezet ismeretét is kell érteni. Az esélyegyenlőségre törekvő rendszerekben az állam ellensúlyoz, kiegészít, de nem veszi át a finanszírozás egészét. A szubszidiaritás elve nem azonos az egyenlő központi elosztás elvével.

Az állam nyilván az önkormányzati támogatás csökkentésével tudja majd megszerezni azt a forrást, amely az állami fenntartás drasztikusan megnövekedő költségeinek fedezéséhez szükséges (amit eddig az önkormányzatok adtak az iskoláknak, azt valahogyan továbbra is biztosítani kell állami forrásból). Hogy fog ez történni? Milyen elvek alapján? A tanulólétszám arányában? De attól az önkormányzattól, amely eddig sem tudott adni az iskolájának plusz támogatást, vagy csak nagyon keveset, hogyan lehet majd tanulólétszám-arányosan elvonni támogatást? Vagy nem lesz ilyen arányosság? De akkor milyen lesz? Végiggondolta ezt egyáltalán valaki?

Sok önkormányzat épített iskolát, újíttotta fel az épületeket, vásárolt berendezéseket, oktatási eszközöket. Ez a vagyon részben a helyben lakó közösség által termelt javakból jött létre. Ezt most az állam elrekvirálja. Ezek a megoldások – amint az a már az Országgyűlés előtt lévő, a fővárosi és a megyei önkormányzati fenntartású intézmények állami kézbe vételéről szóló törvényjavaslat szövege szerint is világos – egy kb. 60 évvel ezelőtti folyamathoz rendkívül hasonlók. Egy különbség van: az egyházi iskolák és más nem önkormányzati fenntartású intézmények „elvétele”, államosítása egyelőre nem került szóba.

Nyilvánvaló, hogy a magyar iskolarendszer irányítási struktúrája valóban alapos elemzésre, és nagy valószínűséggel tényleg változtatásra szorul. Ezzel kapcsolatban léteznek tudományos igényű közgazdasági, közigazgatási, jogi elemzések, amelyek nagyjából egységesen arra a konklúzióra jutottak, hogy egy tankerületi, elsősorban a kistérségekhez kötött, vagy velük kapcsolatban álló fenntartókra épülő irányítási rendszerre van szükség. A szakirodalomban, elsősorban a Zöld könyvben az ezzel kapcsolatos érvek megtalálhatók. Közülük is kiemelhető, hogy a jelenleginél integráltabb, de az állami központosítástól távol álló iskolairányítási struktúra kialakítása elsősorban az esélyegyenlőtlenséggel kapcsolatos problémák megoldása terén jelentene sokat, s ezért a magyar iskolarendszer fejlődése szempontjából jelentős átalakulás lenne. Nem állítható, hogy ez az egyetlen szakmai álláspont, vannak szakemberek, akik érvelnek az önkormányzati irányítás megtartása mellett is. Olyan szakmai véleményt azonban, amely az állami irányítás visszahozatalát erősítené, nem ismerünk.

Olyan szakmai diskurzusra lenne szükség, amely a szubszidiaritás, valamint a racionális feladatmegosztás elveiből kiindulva szakmai elképzelések közötti döntést eredményezne (nem kizárva további, tudományosan megalapozott koncepciók megszületését, vagy a jelenlegiek átalakulását). Ebben a pillanatban szakmailag nem vehető komolyan az államosítás koncepciója.

Az iskolák finanszírozásában meglévő egyenlőtlenségek valóban súlyos gondot jelentenek a magyar oktatási rendszerben, a kérdésfelvetés tehát nagyon is indokolt. Az egyetlen reális megoldásnak a fenntartói jogok állami kézbe vételét tekinteni azonban erős túlzás. Decentralizált rendszerben is lehetséges a finanszírozásbeli durva egyenlőtlenségek megszüntetése. Például egy tankerületi rendszerben, ahol az iskolák költségvetésének 100%-a az ország költségvetésében rögzített összeg része, ez a probléma megoldható, ehhez nem kell állami kézbe vétel. De sok másféle megoldás is elképzelhető, ahogyan a szakirodalomban ilyenek szerepelnek is. Az sem biztos, hogy az egyenlőtlenségeket 100%-ig ki kell egyenlíteni. Ha azt mondjuk, hogy Magyarországon minden iskola ugyanolyan „szegény”, illetve ugyanolyan „gazdag” legyen, akkor miért nem mondjuk azt, hogy így legyen ez az egész Európai Unióban? Netán az egész világon. Az abszurd, és demagóg felvetés jól mutatja, hogy az egyenlőtlenség nem teljesen ördögtől való. Az állam feladata az lehetne, hogy az esélyek egyenlőségét, vagyis az egyes települések, régiók gazdasági, társadalmi felemelkedéséhez szükséges bizonyos feltételeket biztosítsa. És ez elsősorban nem a működési költségek elosztásának a problémája, hanem az a kérdés, hogy a fejlesztési források miképpen oszlanak el. Ismét arról van szó, hogy a törvénynek szakmai bizonyítékokon kellene alapulnia, és kimunkálását valódi, intenzív szakmai, és arra épülő társadalmi diskurzus keretében kellene végezni.